

Списание за наука

„Ново знание“

ISSN 2367-4598 (Online)

ISSN 1314-5703 (Print)

Академично издателство „Талант“

Висше училище по агробизнес и развитие на

регионите - Пловдив

New Knowledge

Journal of Science

ISSN 2367-4598 (Online)

ISSN 1314-5703 (Print)

Academic Publishing House „Talent“

University of Agribusiness and Rural Development

Bulgaria

<http://science.uard.bg>

THE IMPACT OF MIGRATION PROCESSES ON THE LABOR MARKET IN BULGARIA

Delyan Plachkov

University of agribusiness and rural development, Plovdiv, Bulgaria

Abstract: This study explores the impact of migration processes on Bulgaria’s labor market in the context of demographic change, socio-economic transformation, and the globalization of labor. It analyzes the negative effects of ongoing emigration — including population decline, brain drain, and structural unemployment — as well as the potential positive contributions of return migration and the inflow of foreign labor. The research examines the challenges faced by institutions and policies in employment, integration, and human capital development. It provides recommendations for more flexible and targeted measures to ensure the sustainable development of the labor market.

Keywords: migration, labor market, emigration, immigration, employment, demography, human capital, integration.

ВЛИЯНИЕ НА МИГРАЦИОННИТЕ ПРОЦЕСИ ВЪРХУ ПАЗАРА НА ТРУДА В БЪЛГАРИЯ

Делян Плачков

Висше училище по агробизнес и развитие на регионите - Пловдив

Резюме: Настоящото изследване разглежда влиянието на миграционните процеси върху пазара на труда в България в контекста на демографските промени, социално-икономическите трансформации и глобализацията на труда. Анализирани са както негативните ефекти от продължителната емиграция – включително демографския срив, изтичането на квалифицирани кадри и структурната безработица, така и потенциалните позитиви, свързани със завръщането на българи от чужбина и имиграцията на чуждестранна работна ръка. Разгледани са предизвикателствата пред институциите и политиките в сферата на заетостта, интеграцията и човешкия капитал. Изследването предлага препоръки за прилагане на по-гъвкави и целенасочени мерки за устойчиво развитие на трудовия пазар.

Ключови думи: миграция, пазар на труда, емиграция, имиграция, заетост, демография, човешки капитал, интеграция.

УВОД

Миграционните процеси заемат все по-централно място в изследванията, посветени на социално-икономическото развитие на България. В контекста на глобализиращата се икономика, нарастващата мобилност на трудовата сила и демографските предизвикателства¹, въпросът за влиянието на миграцията върху пазара на труда придобива ключово значение. България се сблъсква с непрекъснати процеси на изходяща миграция (емиграция) от началото на прехода към пазарна икономика, която оказва дългосрочно въздействие върху демографския профил на страната, нивото на заетост, структурата на работната сила и, не на последно място, върху иновационния потенциал. Същевременно през последните години се наблюдават и обратни тенденции – завръщане на част от българите от чужбина, както и привличане на чуждестранни граждани (имиграция), макар тези потоци да са значително по-малки като обем.

Целта на изследването е да анализира конкретните въздействия на миграционните процеси върху пазара на труда в България, като се опираме на реални емпирични данни и научни източници.

Миграционните процеси в България са тясно свързани с промените в политическата, икономическата и социалната сфера през последните три десетилетия. След 1989 г. страната става по-отворена към световните пазари на труд, а българските граждани получават възможност да се реализират професионално в страни с по-висок жизнен стандарт (НСИ, 2022). Това води до интензивна емиграция, която в голяма степен е съставена от млади и квалифицирани кадри – лекари, медицински сестри, инженери, IT специалисти и други (Белева, 2023). Според Евростат, между 2007 и 2023 г. над 1,1 милиона българи са се установили в страни от Европейския съюз (Eurostat, 2024), което е значителна цифра на фона на общото население на България. През последните десетилетия вътрешните миграционни процеси, и по-точно „малък град – голям град” и „село – град”, все по-тежко

¹ Давчев, А. (2018). Възможности за преодоляване на демографските проблеми на българското село. Сборник доклади от Международна научно-практическа конференция „България на регионите“ 2018, стр. 327-331.

Давчев, А. (2018). Съвременни проблеми и тенденции в развитието на българското село. Сборник доклади от Международна научно-практическа конференция „България на регионите“ 2018, стр. 327-331.

изменят облика на страната – факт, който несъмнено оказва сериозно влияние върху икономическото ѝ развитие.²

ДЕМОГРАФСКИ АСПЕКТИ НА МИГРАЦИЯТА

Отрицателният прираст и продължаващата емиграция водят до намаляване на населението и застаряване на работната сила. Този тренд има редица негативни последици за пазара на труда и за социалноосигурителната система. Съкращава се броят на младите хора, които биха могли да влязат на пазара на труда, а средната възраст на работещото население се повишава (НСИ, 2022). При това положение фирмите все по-често срещат дефицит на персонал, особено в сектори, изискващи средна и висока квалификация – например здравеопазване, образование, информационни технологии и инженерни дейности. Ако преди 20 години тези проблеми можеха да се смятат за потенциални, то днес те са реален факт, задържащ икономическия растеж.

ИЗМЕНЕНИЕ В СТРУКТУРАТА НА ЗАЕТОСТТА И ПРОФЕСИОНАЛНИЯ ПРОФИЛ НА РАБОТНАТА СИЛА

Високата степен на емиграция на квалифицирани кадри (т.нар. „brain drain“ – изтичане на мозъци) води до сериозни дисбаланси на пазара на труда. Компании, които се нуждаят от специфични умения, често остават без достатъчно кандидати и/или са принудени да предлагат по-високи възнаграждения, за да привлекат и задържат работна ръка. Това има двойок ефект: от една страна, вдига разходите за труд и повишава конкурентоспособността на квалифицираните специалисти, но от друга – може да натовари финансово по-малките предприятия, които нямат капацитета да увеличават заплатите рязко. В резултат на това нееднородно нарастване на възнагражденията се получава нарастване на социалното и икономическото неравенство.

Съществена промяна се забелязва и в структурната безработица. Част от населението, останало в България, невинаги притежава търсената квалификация или опит за позициите, които се отварят поради недостиг на кадри. Това води до парадоксална ситуация – едновременно има свободни работни места в сектори с висока добавена стойност и безработица сред лица без нужната квалификация (Белева, 2023)³. В същото време отрасли като хотелиерство, земеделие и строителство все по-често се обръщат към работници от трети страни (Украйна, Молдова и др.), за да компенсират недостига на местна работна ръка.

ПРАВИТЕЛСТВЕНИ ПОЛИТИКИ И ИНИЦИАТИВИ ЗА ЗАДЪРЖАНЕ И ПРИВЛИЧАНЕ НА КАДРИ

Липсата на активно провеждана регионална политика увеличава различията в социално-битово, комуникационно, инфраструктурно и пр. естество и създава практически непреодолими пречки за пълноценно съществуване.⁴

Българските институции през последните години осъзнаха негативните последици от интензивната емиграция и започнаха да прилагат мерки, целящи да задържат младите и квалифицирани граждани в страната. Сред тях са стипендии и програми за млади специалисти, облекчени процедури за стартиране на собствен бизнес, както и улеснения за получаване на българско гражданство за висококвалифицирани имигранти. Въпреки това, ефектът от тези политики остава ограничен. Част от завърналите се българи срещат

---

² Давчев, А., Възможности за формиране на конкурентни предимства в туристическата индустрия чрез повишаване на комфорта на работното място. Монография, АИ Талант, Пловдив 2017.

³ Белева, И. (2023). Пазарът на труда в България: динамика, структурни промени и новите предизвикателства от началото на XXI век.

⁴ Давчев, А., Възможности за формиране на конкурентни предимства в туристическата индустрия чрез повишаване на комфорта на работното място. Монография, АИ Талант, Пловдив 2017.

трудности при признаване на натрупания в чужбина опит. Съществуващата административна бюрокрация, както и не винаги адекватното съответствие между нуждите на пазара на труда и предлаганата работа, възпрепятстват по-успешната професионална реализация на имигрантите и ре-емигрантите.

Друг аспект на политиките за смекчаване на негативните ефекти от миграцията е привличането на чуждестранни студенти чрез облекчаване на приема във висшите учебни заведения. Целта е да се повишат както броят на записаните студенти, така и възможностите им да останат в България и да се интегрират в националната икономика след дипломиране. Тези мерки могат да помогнат за частична компенсация на демографските дефицити, но силно зависят от цялостната бизнес среда и перспективите за кариерно развитие в страната.

ИМИГРАЦИЯ И НЕЙНОТО ВЛИЯНИЕ ВЪРХУ ПАЗАРА НА ТРУДА

През последните години се наблюдава леко увеличение на имиграцията в България, особено на граждани от страни извън ЕС, които търсят възможности за работа в отрасли с недостиг на кадри. Макар тези потоци да остават далеч по-малки от обема на емиграцията, те представляват важно явление, което може да облекчи някои сектори, изпитващи остър недостиг на труд (НСИ, 2022)⁵. Трудност обаче са процедурите по издаване на разрешителни за работа и дългите бюрократични процеси, които често отблъскват потенциални квалифицирани имигранти.

Допълнителен аспект е културната адаптация и интеграцията на имигрантите. Недостатъчната подкрепа при изучаване на български език и липсата на ясни механизми за социална адаптация могат да доведат до изолация на тези групи и да подкопаят положителния ефект, който те биха могли да имат върху пазара на труда.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Влиянието на миграционните процеси върху пазара на труда в България е многопластов феномен. От една страна, емиграцията на млади и квалифицирани кадри води до „изтичане на мозъци“ и задълбочава дефицита на човешки ресурс. Този процес има пряко отражение върху икономическия растеж, иновационния капацитет и устойчивостта на социалните системи. От друга страна, завръщането на българи от чужбина и увеличаващият се брой имигранти, макар и по-малък, съдържат потенциал за позитивно въздействие върху пазара на труда, особено ако са създадени подходящи условия за тяхната интеграция.

Според мен държавните политики следва да бъдат по-гъвкави и целенасочени към настоящите нужди на пазара на труда. Необходими са системни мерки за стимулиране на младежката заетост и за привличане обратно на българските специалисти в ключови области: здравеопазване, ИТ, инженерни дейности. Тези мерки трябва да включват подобряване на възнагражденията и условията на труд, както и насърчаване на научната и развойна дейност у нас.

В допълнение, смятам, че България има нужда от по-ефективна система за интеграция на имигрантите, която да обединява усилията на държавата, образователните институции и бизнеса. Така би се запълнило празното пространство от липсваща или недостатъчна квалифицирана работна ръка. Ако погледнем опита на други европейски държави, виждаме, че имиграцията може да бъде двигател за икономически растеж, стига да има работещи механизми за адаптация и кариерно развитие.

Като цяло, миграционните процеси оказват едновременно положителен и отрицателен ефект върху българския трудов пазар. Негативните аспекти могат да бъдат смекчени, ако се прилагат дългосрочни стратегии и ако се създаде подходяща бизнес среда. Подкрепата за младите таланти, инвестициите в образованието, насърчаването на

---

⁵ НСИ (Национален статистически институт) (2022) Население и демографски процеси през 2022 година.

иновациите и по-гъвкавите административни процедури за работа и пребиваване на чужденци са едни от ключовите фактори за стабилизиране и развитие на трудовия пазар в страната.

БИБЛИОГРАФИЯ

1. Белева, И. (2023). Пазарът на труда в България: динамика, структурни промени и новите предизвикателства от началото на XXI век.
2. Давчев, А. (2018). Възможности за преодоляване на демографските проблеми на българското село Сборник доклади от Международна научно-практическа конференция „България на регионите“ 2018, стр. 327-331.
3. Давчев, А., Възможности за формиране на конкурентни предимства в туристическата индустрия чрез повишаване на комфорта на работното място. Монография АИ Талант Пловдив 2017.
4. Давчев, А. (2018). Съвременни проблеми и тенденции в развитието на българското село. Сборник доклади от Международна научно-практическа конференция „България на регионите“ 2018, стр. 327-331.
5. Eurostat (2024) EU population diversity by citizenship and country of birth. Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=EU_population_diversity_by_citizenship_and_country_of_birth.
6. НСИ (Национален статистически институт) (2022) Население и демографски процеси през 2022 година. Available at: <https://www.nsi.bg/>.